

ZDENKA KOLLÁROVÁ

artis
omnis

vaky

Zdenka Kollárová © 2024
Cover © Jana Kollárová 2024
Slovak Edition © Artis Omnis 2024

ISBN 978-80-8201-252-4

ZDENKA KOLLÁROVÁ

va
ky

artis
omnis

Venované všetkým revolucionárkam.

Podobnosť so skutočnými postavami je čisto náhodná.

Dvanásť

1.

„Zdá sa, že všetko je v poriadku. Ukážkový dvanásty týždeň. O ďalších sedem dní by ste už mali byť obaja pripravení na prenos,“ povie doktorka v bielom plášti. Uprene sleduje monitor ultrazvuku. „Partner už bol na vyšetrení?“ azda prvýkrát mi pozrie do tváre.

Príkývnem. Len letmo si všimnem obrazovku. Nič mi to však neprezradí.

Zatiaľ čo ma vyšetruje, prečítam si na solárnom mobile najnovšie správy, či náhodou nevyskočí niečo k mojej dnešnej téme. Nič. Ani v pošte nie sú nijaké odpovede. Čo sa dá robiť, budem ich musieť urgovať. Očividne sa nikto neponáhľa, pomyslím si, keď ma z pracovných úvah vytrhne hlas doktorky.

„Na príjem prídte nalačno,“ povie.

Na moju reakciu nečaká.

Len jemne pohnem hlavou na znak súhlasu. Najradšej by som už bola späť v práci. Dnes mám toho ešte veľa a doteraz som s textom veľmi nepohla. Pôvodne som ho plánovala odovzdať už poobede, ale to mi asi nevyjde. Čo už. Pri tejto téme na rýchlosti aj tak nezáleží.

Pozrie do kalendára. „Značím si vás na budúci štvrtok.“

„Máme prísť obaja už ráno?“ opýtam sa. Chcem sa uistiť, či som ju správne pochopila.

„Áno, nemusíte sa báť. Počítam, že už okolo obeda by sme to mohli zrealizovať. Predpíšem vám ešte Mofin. Začnite ho brať zajtra ráno, dve tabletky denne,“ odpovie a podá mi papierový obrúsok. „Môžete sa utrieť a obliecť.“

V kabínke si rýchlo natiahnem nohavičky. V zrkadle zbadám,

ako mi elastická sukňa obopína rastúce bruško. Naozaj je najvyšší čas na prenos. Už je to vidieť. Nielenže mi narástli prsia, ale musela som odložiť nabok nohavice. Už sa do nich jednoducho nezmestím. Nehovoriac o nezvyčajných chutiach a zvláštnom pocite, akoby som bola na lodi.

Naša cesta k dieťaťu nebola hladká. Ide o náš tretí pokus. Prvýkrát sme o dieťa prišli tesne pred termínom prenosu. Už sa mi aj zaoblilo brucho, takmer ako teraz.

Lenže potom som raz v práci začala krváčať.

V ten deň som mala od rána zvláštny pocit, ale nevenovala som mu pozornosť. Riešila som totiž rozhovor s ministerkou hospodárstva. Do poslednej chvíle som zvažovala, že tak či tak pôjdem na stretnutie, ale Martin ma odhovoril. Za pravdu mu dala aj moja lekárka, ktorá trvala na tom, aby som zostala pre istotu v nemocnici, ale neurobila som to.

Na noc s mŕtvym plodom v bruchu nemôžem doteraz zabudnúť. Stále som sa budila, mala som pocit, akoby som počula plač dieťaťa. Ten plač ma mátal ešte dlho potom. Snažila som sa sústrediť na prácu, ale vždy sa odkiaľsi vynoril. Vlastne preto mám úžasne zariadenú domácu pracovňu. Nevedela som sa hneď naplno vrátiť do redakcie, na svoju stoličku, no robiť som chcela.

Vďaka práci som napokon prišla na iné myšlienky. Aj Martin sa viac zabral do tej svojej a už nikdy sme o tom nehovorili. Obaja sme vedeli, že je to pre nás rovnako ťažké.

Druhý raz sa to zopakovalo niekoľko týždňov po zistení, že som opäť tehotná. Vtedy som to znášala lepšie. Kým prvýkrát sme našu radosť neudržali v súkromí, tentoraz sme o tehotenstve vedeli iba my dvaja s Martinom. Druhý potrat prebehol len ako silnejšia menštruácia. V práci si nikto nič nevšimol, nevzala som si ani deň voľna a nikomu som tak nemusela nič vysvetľovať.

„Ako dlho budem musieť zostať v nemocnici? Potrebujem to vedieť, aby som si naplánovala prácu,“ pýtam sa, keď sa myslou vrátim späť do ordinácie.

„Zostanete tu len pár hodín na pozorovaní, či ste v poriadku. Ak áno, pôjdete rovno domov. Otecko zostane, samozrejme, trochu

dlhšie, nech si pobalí veci minimálne na jednu noc. V prípade komplikácií mu ďalšie veci donesiete,“ odpovie pohotovo.

„Takže nepotrebujem si vziať špeciálne voľno?“

„Nie. Zvyčajne to celé trvá maximálne pol dňa. Komplikácie vo vašom prípade neočakávam.“

Skvelé. Dúfam, že bude mať pravdu.

„Ďakujem, dovidenia,“ rozlúčim sa.

„Dovidenia a nezabudnite, nalačno!“

Tak už budúci týždeň. Premýšľam, aké to bude byť opäť sama. Neviem sa dočkať, kedy sa opäť naplno ponorím do práce. Tehotstva mi už stačilo.

Z nemocnice sa ponáhľam do redakcie.

„Pani redaktorka, niekto vás zháňal,“ zastaví ma muž na recepcii.

„Kto?“ opýtam sa. Myšlienkami som ešte pri prenose, tak mu najprv nevenujem plnú pozornosť.

„Nejaká staršia žena. Čakala na vás hodinu. Keď som jej povedal, že prídete neskôr, napokon odišla,“ drmolí a niečo mi podáva. „Vravela, že sa vám ozve, a nechala vám túto obálku.“

„Ďakujem.“

Vezmem obálku do ruky. Je prekvapivo ťažká. Starý papier miestami zosivel. Akoby dlho ležala zabudnutá na zaprášenej poličke. Vybehnem po schodoch a zamierim k svojmu stolu. Je zaprataný papiermi, starými novinami, mojimi poznámkami. Stojí tam aj môj hrnček a všade sa povalujú perá.

Nikde nikto. Redakcia je prázdna.

Väčšina redaktoriek pracuje z domu. Často aj ja, moja domáca pracovňa je dokonale vybavená. A vďaka Martinovi aj uprataná. Niekedy mám však rada okolo seba ruch. Ešte aj dnes platí, že najlepšie informácie človek získa naživo.

Roztrhnem obálku od neznámej ženy a na stôl sa vysype kopa papiera. Útržky starých časopisov, novín, nejaké dokumenty, fotografie a akýsi list. Ten vezmem do rúk ako prvý.

„Vážená pani redaktorka, milá Zora,“ čítam, „rozhodla som sa Vám napísať, aby pravda vyšla najavo. Určite sa čudujete, prečo som si vybrala Vás. Už dlhšie sledujem Vašu prácu. Nemáte strach veno-

vať sa aj témam, ktoré sa povedzme odkláňajú od bežných. Ako keď ste písali o uhlí, ktoré sa používalo na kúrenie. Na to už tiež všetci zabudli. Rovnako ako na to, že kedysi ženy u nás bežne rodili deti. A nebolo to až tak dávno...“

Bežne? To iste nie, pomyslím si. Načo by potom slúžil prenos? Ak by ženy mohli bezpečne rodiť, nemusel by sa predsa robiť. No ženy nerodia, a preto sa dieťa v trinástom týždni prenáša do rodiaceho vaku v mužskom tele. Načo by bola potrebná operácia, keby to bez rizika išlo aj inak? Okrem toho, ktorá žena by sa na to dnes podujala? Veď už prvé týždne sú nadmieru vyčerpávajúce.

„Ženské telo je plne prispôbené donosiť dieťa a porodiť ho. Nie je potrebný nijaký rodiaci vak ani prenos. Muži kedysi nerodili a tiež sa primárne nevenovali domácim prácam. Zmena prišla až...“ Šokovane spustím ruku s listom.

„Čože?!“ zvolám nahlas.

To je nielen neuveriteľné, ale aj nemožné.

Muži sú predsa jemné stvorenia, nemajú vyššie ambície, ako venovať sa domácnosti a deťom. Nemajú predpoklady, aby vykonávali náročnú prácu, ktorá si vyžaduje sústredenie sa na viac úloh naraz či jemnosť, aby zvládali nuansy každodenného rozhodovania. Samozrejme, stále sa nájdu aj takí, ktorí volajú po rovnosti. Ich protesty sú však skôr smiešne. Ženy ich neberú vážne. Prečo by mali?

Predstavím si Martina, ako sa teší na naše spoločné dieťa. Do jeho rodiaceho vaku ho prenesú už o týždeň. Určite sa nevie dočkať. Mňa to skôr obťažuje. Už teraz sa zadýchavam a priberám. Je to jeho úloha, donosiť bábätko a postarať sa oň.

Bude skvelým otcom, zasnívam sa. Naopak, ja chodím z práce neskoro...

Obaja máme jednoducho rozdelené úlohy. A takto nám to vyhovuje. Okrem toho sa mi aj darí, neviem si predstaviť, že by som sa vzdala kariéry. Nepoznám ženu, ktorá by to urobila.

Martin síce niekedy vraví, že by chcel vo svojej práci pokračovať aj potom, ale nezdá sa mi to možné. Musela by som ubrať v kariére. Navyše zarába oveľa menej ako ja, hoci na muža pomerne dosť. Pracuje v dátovom centre na asistentskej pozícii. V technických odvetviach majú vyššiu mzdu aj muži. No aj tak niet o čom diskutovať.

O pár dní bude beztak naplno doma. Život, príroda, spoločnosť to zariadili tak, že o deti sa vedľa lepšie postarať muži. Ženy majú iné danosti. A viac im pristane úloha materiálne zabezpečiť rodinu, ako prebaľovať či kŕmiť malé dieťa.

Na druhej strane, Martin je nadšenec hnutia za zrovnoprávnenie. Často sa o tom rozprávame a občas uznám, že má v niečom pravdu. Mužský život je akoby nalinkovaný. Už v batolacom veku im voperujú rodiace vaky, ktoré s nimi rastú. Okrem donosenia dieťaťa vyriešil rodiaci vak aj otázku antikoncepcie a hormonálnych výkyvov pri raste a dospievaní. Život sa stal oveľa jednoduchším a priamočiarejším. Aspoň v mužskom svete.

Samozrejme, muži môžu študovať aj pracovať. Vníma sa to však skôr blahosklonne. Väčšina z nich si aj tak zvolí štúdium v oblasti starostlivosti o deti či vedenia domácnosti. Žiadaní sú aj ako pediatričky či učiteľky.

Mnohí muži vynikajú v kuchyniach reštaurácií a naozaj sa nájde len málo žien, ktoré by si zvolili dráhu šéfkuchárov. Niektorí dokonca vedú firmy zabezpečujúce upratovacie práce. No zvyčajne, keď vstúpia do vzťahu, čaká sa od nich hlavne úspešné zvládnutie prenosu. Keď sa dieťa narodí, vo všeobecnosti sa nepočíta s tým, že by sa muž vrátil do práce. Je to tak odjakživa. Odkedy si pamätám.

Často si na svojom manželovi všimam, že nie je spokojný, ale ako mu mám pomôcť?

Skúsila som o tom napísať článok, ale ani jedna z oslovených odborníčok nepodporila názor, že muži zvládnu rovnakú prácu ako ženy. Oslovila som aj mužov. Spravidla sa zdráhali vyhlásiť niečo oficiálne a ten, ktorý napokon odpovedal, sa prejavil tak emotívne a hystericky, že som jeho odpoveď jednoducho nemohla použiť.

Keď článok vyšiel, s Martinom sme sa pohádali. On vraj dúfal, že napíšem niečo iné. Hoci som mu rozumela a snažila som sa, čo viac som mohla urobiť? Aj moje skúsenosti s mužmi sú, žiaľ, také, že nevládajú záťaž, nevedia rýchle reagovať. Často sú precitlivení. Väčšina z nich sníva iba o rodine. Túžia po domove a istote, a keď to získajú, len vymýšľajú. Aj Martin je taký. Typický muž.

„... po revolúcii, ktorá prevrátila naruby postavenie žien a mužov. Odvtedy sa datuje aj vkladanie rodiacich vakov. Už to, že sa mužom

musia umelo vložiť, predsa hovorí samo za seba. Skúste sa zamyslieť, pani redaktorka,“ píše sa v liste.

Áno, revolúcia. Nezažila som ju. Patrím ku generácii, ktorá sa narodila neskôr. Staral sa o mňa otec a mama pracovala. Ešte stále pracuje. Naživo sme sa už nevideli dávno. Nie je na to čas. Som rada, že si sem-tam zavoláme.

Naopak, otec mi volá takmer každý deň. Či som jedla, či dobre spím. Ponosuje sa, že ho chodím málo navštevovať. Po mojom narodení sa už nevrátil do práce. Nudí sa a je nudný. Jeho telefonáty málokedy prijmem, niekedy je to s ním naozaj ťažké. Vždy sa to končí rovnako – otázkou, kedy prídem alebo prečo nechodím. Čo mám na to povedať? Otec si jednoducho nevie predstaviť, že práca môže byť taká napŕňajúca, že človek nemá na rodinné návštevy ani pomyslenie. A pritom oproti iným ženám, ktoré poznám, chodím na jeho „nedelne obedy“ dokonca mimoriadne často. Málokterá zo žien navštevuje svojho otca každý mesiac.

Na konci listu nájdem telefónne číslo a meno Eva.

Zvyšné papiere vyzerajú ako vytrhnuté zo starých kníh anatómie. Obrázky mužských tiel bez rodiacich vakov. Fotografie mužov so širokými plecami, silnými svalmi, šokujúco krátkymi vlasmi a plochými bruchami. Dnešní muži už nemajú ploché bruchá.

K listu sú priložené aj novinové články, v ktorých sa píše o vedcoch, športovcoch, riaditeľoch, vojakoch, ministroch...

Nemožné!

Jednoducho nemožné.

Odjakživa sú predsa vedkyne, športovkyne, riaditeľky, vojačky a ministerky. Označenie v mužskom rode sa oficiálne nepoužíva, nedá sa nájsť v nijakom dokumente, pracovnej zmluve ani v ponukách na zamestnanie.

Ak niektorý muž trvá na zdôraznení svojho pohlavia, použije sa prídavné meno „mužská“. Len nedotkliví muži z hnutia za zrovnoprávnenie si potrpia na pomenovaniach povolání ako v týchto článkoch. Akoby neboli rovnoprávni, pomyslim si ironicky. Nechcú uznať, že muži a ženy nie sú rovnakí, a preto nie je možné, aby sme

mali v spoločnosti rovnaké úlohy. Nie je za tým nič viac ani menej, len jednoduché biologické predpoklady.

Zvažujem, či chcem na to číslo zavolať. Rozhodnem sa, že si o téme najskôr niečo prečítam a pripravím sa.

Zbežne si prelistujem stránky o revolúcii. Všetky potvrdzujú to, čo si pamätám zo školy: „V roku 2030 vyvrcholil odboj za záchranu detí. Výsledkom bolo zdokonalenie ich príchodu na svet. Deti sa po tomto roku začali rodiť bezpečnejšie. Podarilo sa tak zachrániť stovky detských životov.“

Veľká revolúcia zatočila s usporiadaním vyspelej spoločnosti a to, ako svet fungoval predtým, je už len vyblednutá spomienka. Vedomosti o dávno minulých časoch sú uložené v neprístupných archívoch, kam sa bežné smrteľníčky nedostanú.

Okrem toho, načo by nám je dozvedieť sa o nepoužiteľných praviekých pravidlách? Všetko je dobre vyriešené a určené zákonom o ochrane života. Navyše, nikto nepotrebuje vedieť, ako žili ľudia pred scivilizovaním, ani to, ako žijú v menej šťastných častiach sveta mimo modernej spoločnosti, kam sa ochrana života ešte nedostala.

Také jednoduché to je.

2.

„Asi vás šokovalo, čo som vám poslala,“ povie stará pani a pôsobí pritom trochu nervózne. Sedíme v zastrčenej kaviarni, kde okrem nás dvoch a čašníčky nie je ani nohy. Na takýto rozhovor úplne ideálne prostredie.

„Musím priznať, že áno,“ odvetím.

Pani Eva, ako sa podpísala v liste a ako sa predstavila na úvod nášho stretnutia, má podľa môjho odhadu minimálne stodvadsať rokov. V súčasnosti je už takmer bežné dožiť sa takého veku. Aj to priniesla revolúcia. Zadávam sa do jej svetlomodrých očí, lemova-

ných vejárom hustých vrások. Napriek svojmu veku má jasný pohľad. Díva sa na mňa priamo, neuhne očami. Je to očividne silná žena, ale zároveň z nej vyžaruje niečo jemné. Niečo, čo vídam len v mužských očiach. V podstate mi pripadá dosť mužná. Aj jej oblečenie je starosvetské, neženské: volánová staroružová blúzka, bohatá nepraktická sukňa z červenej látky s jemným leskom, vypasované pepitové sako, vyššie opätky. Jej zjav ostro kontrastuje s mojím praktickým oblečením v neutrálnej sivo-čiernej farbe.

„Napísala som vám, lebo nechcem, aby pravda zapadla prachom,“ pokračuje.

„Píšete, že aj ženy u nás bežne rodili deti. Zdá sa mi to...“

„Je to tak,“ preruší ma. „Som možno posledná, ktorá vie, ako to bolo kedysi. Bola som jedna z revolucionárok, vtedy ešte mladá a nadšená. Nekritická. V tom čase sme ani len netušili, kam to môže zájsť...“ povie už pevným, neochvejným hlasom. Odrazu znie rozhodne, žensky. „Verím, že to možno neviete pochopiť, ale skúste ma aspoň vypočuť,“ dodá.

Prikývnem. Otázky mi víria hlavou, ale dám jej šancu a potom uvidím. Veď aj keby to bolo tak, ako tvrdí, čo by to zmenilo na skutočnosti? Civilizovaný svet je už nejako zariadený a výpoveď jednej ženy nemôže nič ovplyvniť, ale možno by z toho mohol byť aspoň zaujímavý príbeh a skvelý text. Niečo ako pohľad do dávnej histórie... Alebo ako sa to začalo. Rozhodne by som to mohla spojiť s poukázaním na barbarské zvyky, ktoré sa stále praktizujú v zaostalejších častiach sveta. No závisí od toho, čo povie, či to vôbec vydá na článok.

Eva najprv váha, opatrne volí slová. „Boli to divoké časy. Viete, po pandémie nabralo všetko rýchly spád. Spoločnosť si žiadala zmenu, hoci neviem či takú, aká prišla. Nová vláda začala pritvrdzovať. Zákaz potratov, štatút gazdinej... Malo to vyriešiť ťažkú ekonomickú situáciu. Podmienky pre ženy sa zhoršovali. Protestovali sme. Chceli sme chodiť do práce...“

„Do práce?“ vyletí zo mňa. „Ako to myslíte, chodiť do práce? Ženy odjakživa chodia do práce, sú predsa...“

„Hej, uspôsobenejšie na multitasking a citlivejšie rozhodovanie. Vám to opakovali už od plienok,“ zasmee sa Eva a zaiskria jej oči.

Zarazene prisvedčím.

Pomyslím si na Martina. Od včera je na otcovskej dovolenke. Požiadal už aj o štatút patróna domácnosti. Bez ohľadu na honosný názov vo vnútri viem, že je to slabá náplast. Odísť z práce, ktorú miluje, zostať doma na dávke od štátu. Martina práca skutočne baví. A nerobí ju len preto, aby nejako prečkal čas, kým sa stane otcom. Ani ja sama by som na niečo podobné nikdy nepristúpila – byť závislá od druhého človeka.

„Aj váš je už doma?“ opýta sa odrazu Eva, akoby mi videla do hlavy.

„Áno,“ priznám.

„Je šťastný?“

„Neviem. Som si istá, že na rolu otca sa nesmierne teší. Niekedy mám však pocit, že až taký šťastný, ako by človek čakal, nie je.“

„No vidíte, aj on by chcel niečo viac. Presne tak sme sa cítili vtedy aj my ženy. Preto sme povstali,“ vysvetľuje.

„Viem. Ale čo pôrody?“

Nechcem sa zdržiavať tým, čo už poznám. Hodlám prejsť priamo k veciam, ktoré naznačila v liste.

„Trpezlivosť. Všetko sa dozviete. Revolúcia prevrátila status quo. Chceli zákaz potratov? Chceli gazdiné? Chceli kontrolu počatia? Stalo sa. Výsledok vidíte okolo seba, teda ako sa hovorí – v civilizovanom svete, aby som bola presná. A teraz chcú ženy zájsť ešte ďalej a to sa nesmie stať... Ale postupne, dostaneme sa k tomu. Pozvoľna sa zaviedla trvalá antikoncepcia pre mužov a ženy, ak mali záujem. A, samozrejme, rodiace vaky. V prípade, že žena nemala záujem o donosenie dieťaťa, prevzal plod muž. Najprv to bolo dobrovoľné, časom sa z toho stala norma. Aj vášmu mužovi alebo i vám predsa museli pred pokusom otehotnieť vybrať antikoncepčný implantát. Tretí mesiac, však?“ zablúdi pohľadom na moje brucho.

„Áno, zajtra začínam brať Mofín,“ odvetím a podvedome si ho pohľadím.

Eva ma nečakane chytí za ruku. „Nemusíte ísť na prenos, nemusíte nič brať, verte mi!“

Vytrhnem sa z jej zovretia.

„Nemusíte sa báť. Zvládli to tisíce žien pred vami, zvládli by ste to aj vy!“ pokračuje a nedbá na môj šokovaný výraz.

„Čo to hovoríte? To nie je možné. Dieťa v mojom bruchu zahynie. Riskujem jeho život. Musí byť prenesené. Čakáme to už budúci týždeň,“ bránim sa.

V hlave mi hučí, tá žena je bláznivá! Naozaj navrhuje, aby som rodila ja? To predsa nie je možné. Hádám len nechce, aby som zabila naše dieťa?

„Ako myslíte,“ povie Eva prekvapivo pokojne. „Nie je nevyhnutné, aby ste nevyužili rodiaci vak vášho muža. Len mi tak napadlo, že... Nechajme to,“ dodá po chvíli a zahľadí sa do dialky, akoby tam videla niečo stratené. Zalesknú sa jej pri tom oči. „Viete, ja sama som porodila dieťa a pomohla na svet ďalším. Tento nový spôsob pôrodov som tiež vymyslela ja. No teraz to ľutujem, keď vidím, kam sme dospeli,“ dopovie emotívne.

„Prečo ľutujete? Veď ste zachránili státisíce životov,“ pokrútim hlavou a zároveň si pomyslím, že sa správa ako typický muž.

„Trápi ma, kam nás revolúcia priviedla,“ pokračuje. „Vždy sme si mysleli, že ženy sú to lepšie pohlavie. Že sú morálne vyzretejšie. Že neskĺznu do vyvyšovania sa. Že nezneužijú moc. Ako veľmi sme sa mýlili!“ Smútok v jej hlase by sa dal krájať.

„Svet je predsa vyvážený. Každý má adekvátne príležitosti vzhľadom na svoje schopnosti a predpoklady,“ namietnem istejšie.

„Naozaj si to myslíte? Rodiace vaky, predsudky, patrón domácnosti?“ Eva sa odmlčí, akoby čakala, že zmením názor. „Mýlite sa,“ dodá napokon.

Mrknem na hodinky. Už tu sedíme hodinu.

Všimne si to. Opäť ma chytiť za zápästie a pozrie mi naliehavo do očí: „Premýšľajte o tom.“

Jej dotyk mi tentoraz neprekáža, má teplú suchú dlaň.

„Dobre, skúsím,“ prisľúbim. Som však rozhodnutá, že tejto bláznivej starej ženskej nebudem venovať viac pozornosti. Keby som zverejnila to, čo mi narozprávala, spravila by som blázna aj zo seba. Hoci jej slová sa ma dotkli, nechcem si to priznať.

Ešte si vymeníme pár viet a napokon sa rozlúčime.

Napriek svojmu predsavzatiu neviem náš rozhovor pustiť z hlavy. Premýšľam o jej slovách celou cestou z kaviarne. Je naša spoločnosť zlá? Máme predsa toľko možností. To, že nás nebrzdí te-

hotenstvo, je skvelé. Muži sa dobrovoľne rozhodujú zostať doma. Sú jednoducho takí, radšej sa postarajú o deti a chod domácnosti. Vedela by som takto žiť aj ja? Nie, rozhodne nie. Trčať doma a nepracovať, nemať skutočnú prácu, kariéru, úspech, len utierať prach z nábytku, variť a nakupovať. Veď sú to mužské záležitosti.

Tá žena sa musí mylíť, náš – civilizovaný – svet je zariadený dobre a spravodlivo. Každá žena má možnosti, ktoré zodpovedajú jej predpokladom a to isté platí aj pre druhú polovicu ľudstva. Muži dostávajú príležitosti podľa svojich schopností. Starostlivosť o deti a domácnosť im jednoducho ide lepšie.

Aj teraz sa nájde niekoľko žien, no skutočne len pár, ktoré vybočia z radu. Osobne nepoznám ani jednu, ktorá by sa zriekla všetkých výhod. Navyše, muži si obvykle vyberajú štúdium, ktoré ich automaticky nasmeruje k menej plateným povolaniam. Keby rodina závisela od ich príjmu, zákonite budú na tom horšie.

A potom je tu aj otázka prestíže. Kariéra, dobré miesto a pekný muž sa v spoločnosti cenia. K tomu patrí aj vlastný dom, udržiavaná záhrada a spokojné dieťa. Pri troche šťastia výnimočne aj dve. A o všetko sa musí niekto postarať. Logicky ten, ktorý má menej dôležité povinnosti, a tým je – zvyčajne – muž. Načo by sme vlastne mali riskovať životy, keď veda posunula tehotenstvo na vyššiu, bezpečnejšiu úroveň? Rodiace vaky nielenže odbremenili ženy, ale našli uplatnenie pre mužov a postarali sa aj o ochranu detí. Ak sa niektorá žena predsa len uchýli k tejto zastaranej praktike, prekročí najdôležitejšie porevolučné prikázanie ochrany detského života a to ju odsunie na okraj civilizovanej spoločnosti, kde nechce skončiť nikto. Odjakživa nás vedú k spolupráci – ženská sila, podpora, vzťahy –, ktorá drží spoločnosť pokope. Toho sa žiadna z nás len tak ľahko nevzdá.

a.

„Nestačí im jeden zákon, aby rozhodli o našich telách,“ povedala mladá lekárka Eva. Bola jeseň. Do revolúcie chýbalo ešte ďalších desať rokov. Eva mala čerstvých tridsať, vyzerala však mladšie.

Na klinike pôsobila už od skončenia školy. Pracovala vo výskume.

Práve jej tím stál pri zrode myšlienky takzvaných rodiacich vakov. Išlo o odnož medicíny s malým dosahom. Nemal prioritu ani veľa prostriedkov. Nepredpokladal sa v ňom väčší vedecký úspech.

Pomerne rýchlo sa jej podarilo prepracovať sa na jednu z hlavných riešiteľiek. Podobný marginálny výskum bol pre kolegov, ktorí túžili po závratnejšej kariére, nezaujímavý, a tak možno aj preto na ňom pracovali iba ženy.

Vaky mali nahradiť maternicu ženám, ktoré sa narodili bez nej alebo ktoré o ňu z nejakého dôvodu prišli. Malo ísť o plnohodnotnú náhradu tohto orgánu. Ženy po vsadení rodiaceho vaku mali získať či opätovne získať schopnosť donosiť a porodiť dieťa. Zatiaľ výskum počítal s jedným dieťaťom, jedným jediným pôrodom. Dieťa sa muselo narodiť cisárskym rezom, ktorý vak vo väčšine prípadov poškodil. Výskumníčky občas v práci žartovali, že takto by mohli rodiť dokonca aj muži.

Neskôr, keď nastali iné časy, sa na tom Eva už nesmiala. Teraz bol však rok nula.

Pravek.

„A ten pochod. Päťdesiatisíc zblúdených duší, z toho polovica v zelenohnedých tričkách. Čo narobíme? Zaspievajú si, pomodlia sa a vrátia sa domov,“ povedal jej na chodbe kolega z oddelenia genetického výskumu Adam, ktorý sa jej páčil.

„Ale čo s tým?“ opáčila ona.

„Neviem. Veľmi ma to netrápi, myslím, že sa nič nezmení. Neprejde to.“ Adama podobné témy zaujímali len okrajovo. V skutočnosti chcel Evu svojím tvrdením iba potešiť. Bavilo ho vyzerat' ako muž so správnymi názormi, najmä v očiach pekných kolegýň, bez ohľadu na to, aké bezvýznamné udalosti komentoval. Popravde, otázka ženských práv mu bola ľahostajná. No už prišiel na to, že feministický postoj otvára srdcia niektorých žien. Sám by sa len nerád vzdával výhod, ktoré mu poskytovalo jeho pohlavie, napríklad zaručeného postupu na vyššie pozície či lepšieho platu. Veľmi rýchlo pochopil, že ako muž má pred sebou perspektívnu budúcnosť aj bez mimoriadneho úsilia. Nadriadení naňho hľadeli inak ako na jeho spolužiačky či kolegyne v rovnakom veku či na rovnakej pozícii.

„Nemyslím si. Teraz je to reálne. Mali by sme niečo urobiť,“ naliehala Eva. Rada by získala jeho podporu, aby mohla mať potom pocit,

že jej rozhorčenie je oprávnené, že má skutočne pravdu, a nepôsobiť pritom ako nejaká hysterická ženská, ktorej všetko prekáža. Stále sa nevedela zbaviť zlozvyku, ktorý nútil hľadať súhlas so svojim konaním či názormi v mužských očiach. Ak ho našla, hoci len na chvíľu, pochybovala o sebe menej. V opačnom prípade, hoci ju to hnevalo, veľmi ťažko ovládla nutkanie urobiť niečo, čím by sa zapáčila. Časom sa tohto nutkania našťastie zbavila, ale až neskôr. Vo svete, ktorý ženám prial, konečne našla pokoj a rozkvitla.

„Nie je to môj boj. Vy musíte vyjsť do ulíc a kričať. Len ten, kto kričí, dosiahne svoje. A musí vás byť veľa,“ odvrkol Adam. „Ale ako vravím, nie je to môj boj.“

Eva si všimla, že by najradšej zmenil tému, a to ju nahnevalo. Zase to isté. Opäť jeden z tých, ktorí majú záujem len naoko.

„Počuj, Adam, aj keď sa tváriš pokrokovy, tiež to máš v sebe. Si vychovaný v patriarcháte a niekde vzadu v mozgu vieš, že ženy patria do kuchyne.“

Nezastavil ju ani Adamov zmätený pohľad.

Zažila to už toľkokrát.

Nech sa tváрили akokoľvek feministicky, stále to boli len nafúkaní samci. Odmala sa im vštepovalo, akí sú úžasní, kam to dotiahnu... V praxi im nakoniec stačilo odsedieť určitý čas, prečkať dostatočne dlhú dobu, aby sa posunuli vyššie na kariérom rebríčku. Samozrejme, aj oni študovali, chodili do práce, snažili sa... no stačilo im oveľa menej. Nikomu sa nemuseli spovedať, či sa chcú alebo nechcú viazať, či budú alebo nebudú mať deti a kedy, či na sviatky pečú, koľko druhov stihli a čo budú variť na večeru, ani kde boli ich deti, kým oni trčali v práci.

Zato muži, ak náhodou navarili, vyslúžili si obdiv, ak sa pohrali s deťmi, boli hrdinovia, ak pomáhali svojim ženám v domácnosti – ach, aký nezmysel, veď tam neboli na návšteve...

„Nie som taký, len...“ odmlčal sa Adam. Cítil sa nepríjemne. Akosi sa do toho zamotal a teraz nevedel vyklučkovať.

„Tak to je, všetci to máte vštepené v hlavách, telách, slovách...“

Evu jeho postoj hneval viac, ako si pripúšťala. Veľmi si želala, aby bol iný, aby ju chápal.

„Nepreháňaj,“ prerušil ju.

Zdalo sa jej to, alebo v jeho pohľade naozaj zachytila pohrdanie?

„Ja a prehádzať? Nebud' smiešny. Ved' kto sme? Lekári, občania, voliči.. a maternice.“ Do očí jej vyhrkli slzy. Otočila sa mu chrbtom, aby nezbadať jej pohnutie. Ešte by si o nej myslel, že je precitlivená ženská, ktorá pri drobnej kritike hneď smoklí. To sa neodpúšťalo. Stačilo sa rozplakať raz a už z nej bola navždy hysterka.

„Áno, ale tak či onak, nie je to môj boj. Vy musíte kričať,“ zopakoval Adam napokon.

Eva pokrútila hlavou na znak nesúhlasu, ale pritom vlastne súhlasila. Ak sa nepostavia ženy samy za seba, tak kto?

Bez ohľadu na veľké reči o ženskej krásy, ich nezastupiteľnej úlohe pri budovaní domáceho kozubu či krásy materstva, nikomu na ženách nezáležalo. Žiaden politik nepracoval na tom, aby sa im žilo lepšie. Za veľkohubými vyjadreniami zívava prázdnota. Ďalší príspevok tehotným či almužna pre matky vyššia o pár centov problém nevyriešila.

„Ale ako kričať?“ nedala sa Eva.

Nebola z ľudí, ktorí by zvykli protestovať. Vždy volila skôr zmier.

„Neviem. Iná cesta však neexistuje. Kto hlasnejšie kričí, má nakoniec pravdu. A oni kričia hlasno.“

„Neviem kričať,“ šepla. Pochádzala z generácie, v ktorej dievčatá nosili ružové šaty. Snažila sa byť milá, poslušná a prispôsobivá. Už v detstve zistila, že sa to vypláca viac ako rebelovať či priamo požiadať o to, čo chce. A nech robila čokoľvek, dobehlo ju to, rovnako ako ostatné ženy, ktoré poznala. Nezáležalo na tom, čo dosiahnu, akú prácu majú či koľko zarábajú. Vždy ich to dobehlo. Slabé pohlavie, nežné, skrotené...

„Ved' to skús,“ pokrčil plecami.

„Uvidím,“ odpovedala Eva.

Sme príliš vychované, zamyslela sa. Čo by robili muži, keby im siahali na ich práva? Sedeli by a slušne sa rozčulovali? Isteže nie. Isteže nie! Počula, ako sa jej rozbúchalo srdce.

„Musíme kričať,“ šepla sama pre seba.

Ešte nevedela, že nebude mať na výber.

Vtedy sa jej to zdalo takmer nemožné. Netušila, ako začať, čo by mohla spraviť. A či by vôbec chcela. Nebolo jednoduché vystúpiť z tieňa, povedať nahlas veci, ktoré sa nebudú páčiť všetkým. Navyše